

LATVIJAS ELEKTRONISKO SABIEDRĪBAS SAZIŅAS LĪDZEKĻU ATTĪSTĪBAS NACIONĀLĀ KONCEPCIJA

2006.-2008.gadam.

Saturs

1. Situācijas raksturojums.
2. Konceptijas mērķi.
3. Nacionālās radio un televīzijas padomes loma.
4. Elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu turpmākās attīstības virzieni.
5. Sabiedriskās raidorganizācijas:
 - Latvijas televīzija;
 - Latvijas Radio.
6. Komerčiālās raidorganizācijas.
7. Nekomerčiālās raidorganizācijas.
8. Kabeļtelevīzija.
9. Satelīttelevīzija.
10. Secinājumi.
11. Terminu un saīsinājumi.
12. Izmantotie avoti.

SITUĀCIJAS RAKSTUROJUMS

Eiropā.

Elektroniskie sabiedrības saziņas līdzekļi, it īpaši televīzija, kļuvuši par visietekmīgākajiem medijiem sabiedriskā viedokļa veidošanā. Eiropas Savienības jaunajās dalībvalstīs vēl joprojām nav beigusies valsts radio un televīziju pārtapšana par sabiedriskajām raidorganizācijām. Visās valstīs notiek strauja komerciālo raidorganizāciju attīstība. Eiropas politikas veidotāji prasa dalībvalstīm saglabāt un nostiprināt sabiedrisko apraidi kā Eiropas demokrātijas vitāli svarīgu elementu un kultūras mantojuma daļu. Tajā pašā laikā sabiedriskās un starpvalstu organizācijas, tādas kā Pasaules Tirdzniecības organizācija un Eiropas Komisija, ir kritizējušas sabiedrisko raidorganizāciju privilēģēto stāvokli, jo tās, saņemot abonentmaksu un daudzās valstīs arī – valsts finansējumu, vienlaikus konkurē ar komerciālajām raidorganizācijām par reklāmas ieņēmumiem.

Turpinās komerciālo raidorganizāciju koncentrācijas process : uzņēmumu apvienošana un pirkšana, medijiem tādā veidā kļūstot par politisko vai biznesa interešu nodrošināšanas līdzekli. Konkurenci vēl vairāk saasinās ciparu apraide, radot jaunus izaicinājumus gan sabiedriskajām raidorganizācijām, gan pastāvošajām likumdošanas struktūrām. Neapšaubāmas ieguvējas no šīm pārmaiņām būs ietekmīgākās komerciālās raidorganizācijas, turpretim sabiedriskās - riskē zaudēt lielu daļu savu tradicionālo privilēģiju. Tas varētu draudēt ar raidījumu standartu pazemināšanos, kad pazūd izmeklējošā žurnālistika, un visos formātos dominē izklaide. Šajā situācijā regulatoru pienākums - aizstāvēt sabiedriskā pakalpojuma apraidi kā bastionu pret komercializēšanās tendencēm, kā garantiju augstu standartu saglabāšanai visos raidījumu žanros.

Minētās tendences konstatētas Atvērtās sabiedrības institūta 2005.gada nogalē publicētajā pētījumā „Televīzija Eiropā: politika, finanses un neatkarība”. Tur teiktais pilnā mērā attiecas arī uz elektronisko mediju pārmaiņu tendencēm Latvijā.

Latvijā.

Latvijas pašreizējo situāciju raksturo atšķirtība starp tautu un lēmumu pieņēmējiem. Valsts un sabiedrības interese neveidojas kā divvirzienu komunikācija, kā partnerattiecības.

Šobrīd pēc Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā un NATO, pēc „Lisabonas stratēģijas”¹ pieņemšanas, kas iezīmē informācijas sabiedrības attīstību, kompetentu un dinamisku zināšanu nozīmi, sociālo vienotību, dzīves kvalitāti, pieņemto lēmumu ilgspējīgumu un citus jautājumus, vairāk zinām par visas Eiropas virzību. Taču Latvijas sabiedrība vēlas zināt konkrētos mūsu valsts mērķus.

Mediju līmenī cilvēki ir pārslogoti ar informāciju, bet valstī kopumā nav stratēģiskas koordinācijas starp atbildīgajām institūcijām un masu saziņas līdzekļiem. Nav līdzsvarotu, kopīgu ilgtermiņa lēmumu.

Saeimas un valdības izpratne par sabiedrisko apraidi nav adekvāta tās nozīmīgumam demokrātiskas valsts kontekstā. Tas izpaužas arī attieksmē pret elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu likumprojektu sasteigtu un nepārdomātu pirmā lasījuma pieņemšanu.

Jaunais gadsimts ir daudzveidīgs un neskaidrs, haotisks un izklaidējošs, ar elektronisko starpnieku palīdzību imitē realitāti. Sabiedriskās attiecības ietekmē cilvēku uzvedību un domāšanas veidu.

Mārketinga orientējas nevis uz visu tirgu, bet uz atsevišķiem auditorijas segmentiem, resp., iegūst no jauna vai pārņem savā rīcībā daļu no klientiem.

Elektroniskie sabiedrības saziņas līdzekļi aizvien vairāk notikumus pārvērš par precī, „iesaiņo” tos ar sensācijas vai skandāla piedevu, jo tā ir vieglāk „pārdot”. Galvenā ideja – piekļūt auditorijas laikam un prātam.

Konkurence informācijas un izklaides jomā ir milzīga, tajā pašā laikā palielinās garīgais tukšums.

21.gadsimta sākuma datortehnikas un ciparu tehnoloģijas ārkārtīgi straujā attīstība radījusi vidi jauna veida audiovizuālajiem produktiem: Interneta servisu daudzveidības pieaugums, video ekrānu, „sienu”, mobilo telefonu izklaides iespējas un daudzu citu aktīvo un interaktīvo tehnisko līdzekļu izmantošana telpās un ārpusē u.tml. Par realitāti kļuvusi digitālā konverģence (no lat. *Convergere* – tuvoties, saiet kopā), ko nodrošina savstarpēji savienojamas ierīces, platformas un pakalpojumi.

Latvija ir vienotās informācijas telpas sastāvdaļa un straujā ciparu tehnoloģiju attīstība ietekmē arī tās teritorijā esošās raidorganizācijas.

KONCEPCIJAS MĒRĶI

1. Noteikt elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu attīstības galvenos virzienus 2006.-2008.gadam, kontekstā ar prognozēm nozarē Latvijā un Eiropā kopumā.
2. Panākt tādu elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu likumu pieņemšanu, kas atbilstu mūsdienu kritērijiem sabiedrisko, komerciālo un reģionālo raidorganizāciju jomā un būtu spējīgi darboties ilgtermiņā.

¹ 2000. gada martā Lisabonas augstākā līmeņa sanāksmē ES valdību vadītāji vienojās par jaunu stratēģisku mērķi Eiropas Savienībai - līdz 2010. gadam padarīt to par viskonkurētspējīgāko ekonomisko spēku pasaulē un Eiropas Parlaments ir apstiprinājis virkni ekonomiku regulējošu tiesību aktu, lai atvērtu tirgu dažādām precēm un pakalpojumiem.

3. Nodrošināt sabiedriskās apraides finansiālo un politisko neatkarību, kopīgi formulējot tās misiju, tiesības un pienākumus, t.sk. Nacionālā pasūtījuma pildīšanu, uzsverot atbildību sabiedrības priekšā.
4. Konsekventi sekot, lai elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu darbība atbilstu tādai nacionālās identitātes politikai, kam pamatā ir apziņa par Latvijas konkurētspēju gan latviešu valodas, gan izglītības jomā.
5. Atzīt jebkuras raidorganizācijas izteikšanās brīvību, vienlaikus respektējot sabiedrības tiesības uz to, lai visa saņemtā informācija būtu precīza un objektīva.
6. Ievērot sabiedrības tiesību principu saņemt informāciju no dažādiem avotiem, kas tajā pašā laikā nodrošina satura daudzveidību.
7. Īpašu uzmanību pievērst reģionālo radio un televīziju attīstībai un problēmām, paplašinot lauku iedzīvotāju tiesības uz nepastarpinātu vietējo informāciju.
8. Veicināt tādu radio un televīziju kanālu izveidi, kas raidītu mazākumtautību valodās, līdz ar to nodrošinot viņu interešu pārstāvētību saskaņā ar starptautiskajiem cilvēktiesību un minoritāšu tiesību standartiem valodu lietošanā. Arī Nacionālās radio un televīzijas padomes sastāvā būtu vēlams mazākumtautību pārstāvis.
9. Rosināt skatītāju un klausītāju Asociācijas dibināšanu - aktīvai sabiedrības līdzdalības veicināšanai. (Šī procesa iniciēšanai Nacionālā radio un televīzijas padome 2006.gada janvārī rīkos publisko Forumu).

NACIONĀLĀS RADIO UN TELEVĪZIJAS PADOMES LOMA ELEKTRONISKO SABIEDRĪBAS SAZIŅAS LĪDZEKĻU TURPMĀKĀS ATTĪSTĪBAS NOTEIKŠANĀ

Desmit gadu darbības īss pārskats.

Viens no Nacionālās radio un televīzijas padomes pamatuzdevumiem – izstrādāt Elektronisko sabiedrisko saziņas līdzekļu attīstības Nacionālo koncepciju.

Pirmajā koncepcijā, ko apstiprināja 1996.gada janvārī, Nacionālā radio un televīzijas padome uzsāka nozares sakārtošanu ar mērķi – izveidot efektīvu elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu sistēmu, kas kalpotu Latvijas nacionālajām interesēm.

Koncepcija radīja labvēlīgus apstākļus privāto raidorganizāciju attīstībai. Uz tās pamata izsniegtas apraides atļaujas vairumam pašreiz strādājošajām komercradio raidorganizācijām. Pārtraucot Krievijas televīzijas retranslāciju trešajā, visu Latviju aptverošajā tīklā, radās iespēja izveidot pirmo lielo komerctelevisiju – A/s „Latvijas Neatkarīgo Televīzija”. Tika sakārtota kabeļtelevīziju reģistrēšana.

Tomēr pilnībā neizdevās īstenot pirmās koncepcijas ieceres.

1. Uz papīra palika nodoms ieviest abonentmaksas, kas ļautu izveidot sabiedriskās raidīšanas sistēmu un pilnībā nodrošinātu Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas redakcionālo neatkarību.

2. Daļa no krievu valodā runājošās auditorijas pārorientējās uz kabeļtelevīzijās rādītājām Krievijas televīziju programmām, līdz ar to samazinoties Latvijas Televīzijas skatītāju skaitam.

3. Kopš 1998.gada strauji paātrinājās privāto kompāniju kapitāla daļu pārdošana ārvalstu investoriem. Rezultātā samazinājās oriģinālo raidījumu īpatsvars programmās, sākās nacionālo kultūras vērtību ignorēšana, vāju ārzemju filmu un seriālu iepludināšana, vardarbības kultivēšana.

Otrajā koncepcijā, kas rakstīta laika posmā no 2000. līdz 2002.gadam, Nacionālā radio un televīzijas padome, rūpējoties par saturu, pieprasīja privāto raidorganizāciju programmās lielāku vietu ierādīt gan savas, gan citu tautu kultūras un zinātnes vērtību popularizēšanai. Latvijas Televīzija saglabā divas programmas, bet Latvijas Radio darbība paplašināma, izveidojot četras diennakts programmas. Komerčiālo raidorganizāciju jomā atzīts, ka vēlams un atbalstāms jaunu, nelielu vietējo

radio un atsevišķās vietās - arī televīziju veidošana. Kabeltelevīzijām un satelīttelevīzijām izvirzīta prasība retranslējamo programmu sarakstā iekļaut gan valodas, gan formāta ziņā sabalansētu minimālo paketi.

Otrajā koncepcijā minētās ieceres pilnībā īstenot izdevās tikai Latvijas Radio un kabeltelevīzijām.

1. Latvijas Televīzijas attīstību bremzēja līdzekļu trūkums.
2. Turpinājās komerciālo radio apvienošanās, lielajiem raidorganizāciju īpašniekiem iegādājoties mazo reģionālo un vietējo staciju kapitāla daļas.
3. Sākās negodīga konkurence, iepērkot gatavus raidījumus no Krievijas raidorganizācijām.

Trešā koncepcija, kas bija paredzēta laika posmam no 2003. līdz 2005.gadam, īpaši akcentēti pašas Nacionālās radio un televīzijas padomes uzdevumi, sevišķi likumdošanas jomā, lai Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas kapitāla daļu pārvaldīšanas funkciju nodotu jaunizveidotai neatkarīgai institūcijai, kā arī, lai nostiprinātu raidorganizāciju kontroles mehānismu. Akcentēta digitālās apraides loma televīzijā. Par panākumu uzskatāmas Nacionālās radio un televīzijas padomes izcīnītās administratīvo sodu piemērošanas tiesības, kā arī monitoringa centra izveidošana, tādā veidā nostiprinot raidorganizāciju kontroles mehānismu.

Savukārt, ar tiesu skandālu beidzies digitālās televīzijas apraides ieviešanas mēģinājums, kas kompromitē un apgrūtina jauno tehnoloģiju turpmāko attīstības procesu Latvijā. Pēc pirmā lasījuma Saeimā iestrēguši Sabiedrisko raidorganizāciju un Radio un televīzijas likumprojekti, jo to veidošanas procesā iekļauti daudzi pretrunīgi un nepieņemami priekšlikumi. Jauno likumu izstrādāšanu apgrūtina konverģences izraisītās pārmaiņas un paredzamie Eiropas Parlamenta un Eiropas Savienības Padomes Direktīvas 97/36/EC grozījumi.

ELEKTRONISKO SABIEDRĪBAS SAZIŅAS LĪDZEKĻU TURPMĀKĀS ATTĪSTĪBAS VIRZIENI

Elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu attīstības Nacionālā koncepcija 2006. – 2008.gadam izstrādāta, mūsu valstij jau atrodoties Eiropas Savienības sastāvā. Nacionālā radio un televīzijas padome ir Eiropas raidorganizāciju regulatoru platformas kopienas (EPRA) sastāvā un sadarbojas ar kolēģiem ar citās valstīs. Piedaloties mums saistošo Eiropas Savienības un nacionālo tiesību aktu izstrādē, kā arī pildot šajos dokumentos ietvertās normas, svarīgākais risināmais jautājums elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu nozarē Latvijā ir nacionālo interešu ievērošana.

Būtiskākais – latviešu valodas lietojuma nostiprināšana, radošā un tehniskā potenciāla darbībai nepieciešamās vides uzturēšana, kā arī racionāla frekvenču un citu resursu izmantošana.

Daudzajos Eiropas valstu saietos, diskutējot par Lisabonā pieņemto stratēģiju, bieži tiek lietota atbildīguma kategorija. Arī raidorganizācijām jāuzņemas pilna atbildība sabiedrības priekšā par pārraidīto saturu. Eiropas Parlamenta Kultūras un izglītības komiteja atzīmē, ka jaunā direktīva „Televīzija bez robežām” pamatā pievērsusies satura jautājumiem. Eiropā - 2006.gads izsludināts par mobilitātes gadu ar devīzi „Pilsoņi Eiropai”, 2008.gads par starpkultūru dialoga gadu.

Saskaņā ar mūsu valsts Satiksmes ministrijas izstrādāto „Koncepcijas par ciparu televīzijas raidīšanas attīstību Latvijā” projektu, pāreju no analogās uz ciparu televīzijas raidīšanu plānots pabeigt līdz 2011.gada 1.janvārim, pēc tam pilnībā pārtraucot analogo raidīšanu. Tieši šis aspekts liek mums operatīvi reaģēt uz būtiskām izmaiņām tehnoloģijā. Par realitāti kļuvušajai digitālajai konverģencei ir nepieciešama konverģence arī pārraudzības politikā, iesākumā pielāgojot esošos reglamentējošos noteikumus, lai tie atbilstu topošās digitālās platformas prasībām, veicinātu atklāta un konkurētspējīga tirgus veidošanu.

Teorētiski elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā ir **četri konverģences veidi**, kas izpaužas *tehnoloģijās, industrijā* (radio, televīzijas datoru, telefonu un preses industriju tuvināšanās), *pakalpojumu piegādes sistēmās un patērētāju ieceru konverģencē*.

Savukārt, veidojot vienotu informācijas telpu, svarīgi ir četri digitālās konverģences uzdevumi:

- **ātrums** - ātrāks platjoslas pakalpojumu tīkls, lai nodrošinātu augstu tehnisko kvalitāti, piemēram, augstas izšķirtspējas televīzijas pārraides;
- **daudzpusīgs saturs** – paaugstināta juridiskā un ekonomiskā drošība, lai veicinātu jaunu pakalpojumu veidošanu un jaunu saturu;
- **savstarpējā savienojamība** – savstarpēju savienojamu ierīču un platformu skaita, kā arī to pakalpojumu skaita palielināšana, kurus var pārvietot no vienas platformas uz citu;
- **drošība** – Interneta tīkla drošības palielināšana pret krāpniekiem, kaitīga satura materiāliem un tehnoloģiju kļūdām, lai palielinātu ieguldītāju un patērētāju uzticību;

Par būtiskāko tuvākajos desmit gados var uzskatīt *tehnoloģiju* konverģenci. Mazāk dinamiska un ietekmīga būs industriju un pakalpojumu piegādes saplūšana. Internets un telekomunikāciju tīkls neaizstās šobrīd trīs galvenos programmu izplatīšanas veidus : DVB – T, DVB – S, DVB – C , bet piedāvās jaunus pakalpojumus, kas nav realizējami tradicionālajās apraides sistēmās.

Eiropas audiovizuālajā vidē mazināsies tendence veidot skaitliski lielāku programmu skaitu, bet aktuālāki kļūs to satura jautājumi palielinātas konkurences apstākļos. Tuvākajā laikā ļoti strauji attīstīsies programmu izplatīšana, izmantojot DSL (datu pārraides tīkli) un citus platjoslu tīklus, kas ļaus televīzijas programmas pārraidīt pa ciparu tālruņa līnijām vai citos veidos, piemēram, izmantojot otrās un trešās paaudzes mobilo telefonu tīklu datu servisu.

Vienlaikus prognozējams pieaugums pakalpojumiem pēc individuāla pieprasījuma, kur izvēlētās televīzijas programmas par atsevišķu samaksu tiks piegādātas konkrētajiem abonentiem, izmantojot Interneta protokolu kabeļtelevīzijas tīklā.

Aizsargāts pakalpojums plaši tiek izmantots kā abonentmaksu iekasēšanas mehānisms maksas audiovizuālajiem servisiem. Satelīttelevīzijas gadījumā tas daļēji kalpo arī kā programmu veidotāju autortiesību ievērošanas aizsardzības mehānisms. Visa veida datu servisos aizsargāta pakalpojuma iespējas arvien plašāk izmanto lietotāja (abonenta) identificēšanai likumpārkāpumu iespējamības novēršanai (iespējams konstatēt nelegāla servisa saņēmēju).

Tuvāko piecu gadu laikā Eiropā un arī mūsu valstī varētu ienākt jaunākās paaudzes augstas izšķiršanas spējas televīzija HDTV (HIGH DEFINITION TV). Pēc tirgus analītiķu aplēsēm 2010.gadā 5% Baltijas iedzīvotāju izmantos HDTV formātu. Citu TV formātu vidū HDTV raksturo ievērojami labāka attēla kvalitāte un daudzkanālu skaņa.

Šīs koncepcijas laikā turpinās attīstīties tādi programmu izplatīšanas veidi, kas izmanto ciparu tehnoloģijas. Taču frekvenču sadale raidīšanai, izmantojot zemes raidītājus, ir un būs aktuāls jautājums. Tās būs jāsadala starp programmu pakešu izplatītājiem, prioritāri ievērojot sabiedrisko raidorganizāciju vajadzības.

Respektēsim arī pieprasījumu pēc vidējo viļņu un īsviļņu frekvencēm.

Jebkurā gadījumā svarīgi ir neierobežot jauna veida programmu/ servisu rašanos, jo prognozēt, kuri no tiem kļūs ilglaicīgi un pieprasīti sabiedrībā, praktiski nebūs iespējams.

Radio jomā viss raidījumu sagatavošanas tehniskais process, saprotams, būs ciparu formātā, tomēr vēl turpināsies pārraidīšana analogā signālā. Eiropas valstīs DAB ieviešanas process notiek lēnāk nekā prognozēts. Galvenais attīstību bremzējošais faktors ir dārgie radiouztvērēji. Arī skaņas kvalitātes uzlabojums nav pietiekošs, lai klausītājs justu atšķirību starp analogo un ciparu standartā pārraidīto. Ja Eiropas tirgū parādīsies šie visjaunākās paaudzes radio uztvērēji par sabiedrības lielākajai daļai pieņemamām cenām, arī Latvijas radio raidorganizācijas pakāpeniski uzsāks raidīšanu digitālajā formātā. Palielinoties programmu skaitam un attiecīgi, pieaugot konkurencei, būs jādomā par jauniem auditorijas piesaistīšanas veidiem.

Konverģences procesu programmu / servisu regulēšanai nepieciešami tiesību akti, kas veidoti jaunā, t.s., "šūnu" sistēmā, kur katra šūna ātri nomaināma vai izslēdzama.

Arvien grūtāk būs atdalīt telekomunikāciju regulatoru un satura regulatoru funkcijas. Tādējādi, konverģencei jānotiek arī regulēšanā.

Ir jāizstrādā jauna – racionālāka un ātrāka apraides atļauju izsniegšanas kārtība, kas noteiktu, ka katras programmas izplatīšanai noteiktā teritorijā ir nepieciešama viena apraides atļauja, neatkarīgi no tā, cik un kādos veidos programma tiek izplatīta.

Tāpat jāveido konceptuāla nostādne tādu programmu licencēšanai, kuru izplatīšana ir paredzēta ārvalstīs.

Palielinoties sabiedrībai pieejamo ārvalstu un citu audiovizuālo servisu skaitam, Latvijas raidorganizācijas zaudē daļu no kopējās auditorijas. Konkurence un straujā tehniskā virzība prasa nemitīgu radošā un tehniskā personāla attīstību. Adaptēto programmu daudzums aug ātrāk nekā iespējams radīt oriģinālos raidījumus latviešu valodā. Ir jāatrod paņēmieni, kā stimulēt mūsu raidorganizāciju radošā potenciāla skaitlisku un kvalitatīvu pieaugumu daudzveidīgāku, augstas klases produktu veidošanai. Nacionālā radio un televīzijas padome ir pārstāvēta Latvijas filmu padomē un veicinās ciešāku sadarbību arī starp filmu producentiem un Latvijas Televīziju.

Pozitīvais moments, pieaugot programmu/servisu skaitam ir minoritāšu interešu lielāks nodrošinājums. Plašāks tirgus meklē jebkuru mērķauditoriju, un jauno iespēju veidotāji ir gatavi piedāvāt pieprasīto saturu. Konverģences ietekmē radīsies aizvien šaurākas tematiskās ievirzes audiovizuālie darbi, taču diemžēl, prognozējams arī zemas kvalitātes raidījumu apjoma palielinājums.

Savukārt, aizstāvot latviešu auditorijas intereses, svarīgs Nacionālās radio un televīzijas padomes uzdevums būs rūpēties par latviešu valodas lietošanu programmās/servisos. Elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu izplatītājās, papildinošajās programmās, EPG un ciparu formāta teletekstā būtiskākā šo programmu sastāvdaļa ir rakstīts teksts. Nodrošināt rakstītā satura raidīšanu latviešu valodā tehniski ir iespējams, taču sabiedrības rīcībā esošo uztvērēju adaptēšana raidīto tekstu uztveršanai labā latviešu valodā nav atrisināta.

SABIEDRISKĀS RAIDORGANIZĀCIJAS

Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas pamatuzdevums, veicot informatīvo, izglītojošo un izklaidējošo funkciju, ir Nacionālā pasūtījuma pildīšana kā modernām sabiedriskām raidorganizācijām Latvijas un Eiropas Savienības kontekstā, nodrošinot sabiedrības intereses, objektīvi atspoguļojot īstenību.

Sabiedrisko raidorganizāciju veidotajām programmām jābūt uztveramām visiem Latvijas iedzīvotājiem visā valsts teritorijā. Šim mērķim jāizmanto jebkuri iespējamie programmu izplatīšanas veidi, ja vien tas nerada kaitējumu raidorganizācijai, un nav aizliegts likumdošanā.

Sabiedriskā apraide – viens no demokrātiskas valsts pastāvēšanas garantiem. Sabiedrisko raidorganizāciju mērķis ir kalpot sabiedrībai. Šie jēdzieni šķiet tik pašsaprotami. Un tomēr joprojām ir grūti pārliecināt politiķus un sabiedrību par spēcīgas sabiedriskās apraides nepieciešamību, jo abonentmaksu jautājums aizvien tiek atcelts. Pārmetumi par to, ka šis jautājums par maz runāts un skaidrots, ir demagoģiski un nav pamatoti. Process notiek jau ilgu gadu, īpaši – pēc 1999.gada, kad Nacionālā radio un televīzijas padome piedāvāja abonentmaksu ieviešanas projektu.

Tajā pašā laikā sabiedrisko raidorganizāciju likumprojektā paredzēts, sākot ar 2008.gadu, aizliegt izmantot reklāmu. Vienīgais reālais finansējums tad būtu valsts budžeta dotācija, kas arī nav pilnīgi drošs garants apjoma ziņā, bet pats galvenais – nav drošība ilgtermiņā.

Atļautie ieņēmumi no saimnieciskās darbības, dāvinājumi, ziedojumi un sponsorējumi nav stabili un reāli prognozējami, pastāv arī slēptās reklāmas iespēja. Turklāt Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas galvenais uzdevums ir „ražot” programmas. Paredzētais sabiedrisko raidorganizāciju

finansējuma modelis ir kritisks gan to funkciju veikšanai, gan neatkarības nodrošināšanai, radot tām iespēju patiešām kļūt par valsts radio un televīziju.

Nespējot garantēt abonentmaksu ieviešanu, un, izslēdzot pilnībā reklāmu, vislielākajā mērā tiks apdraudēta kvalitatīva apraide sabiedrības vajadzību apmierināšanai. Tāpēc Nacionālā radio un televīzijas padome šobrīd iestājas par sabiedriskās apraides jaukto finansējuma modeli. Vēl jo vairāk tāpēc, ka sabiedrisko raidorganizāciju darbības nozīme Eiropas kontekstā kļūst vēl nozīmīgāka jauno izaicinājumu, jaunās identitātes priekšā. Joprojām pildot savu īpašo lomu demokrātijas stiprināšanā, nacionālās identitātes un valodas aizsardzībā, ievērojami pieaugusi sabiedrisko mediju loma sabiedrības integrēšanā, dialoga sekmēšanā starp dažādām kultūrām, runājot par kopīgām un atšķirīgām vērtībām.

Nacionālā radio un televīzijas padome vēlas panākt, lai šo uzdevumu veikšanai tiktu ieviestas izmaiņas jaunajā Radio un televīzijas likumā attiecībā uz valodu lietošanas proporcijām sabiedriskajā apraidē. Tas nenozīmē, ka raidījumi var notikt tikai krievu valodā, jo, kā zināms, Latvijā dzīvo vismaz divpadsmit dažādu nāciju pārstāvji. Nepieciešamo papildus finansējumu nodrošināt ar valsts budžeta līdzekļiem.

Savukārt pašiem sabiedriskajiem medijiem jāsaprot, vai viņu domāšanas veids atbilst vides izmaiņām.

Otrs izaicinājums ir sabiedrisko raidorganizāciju veiksmīgas darbības nodrošināšana audiovizuālās vides straujas tehnoloģiskās attīstības, programmu un tehnoloģiju konverģences laikā. Nacionālā radio un televīzijas padome, izvērtējot vienotas Eiropas informācijas telpas izveides procesu, kas sekmē atklātu un konkurētspējīgu informācijas un mediju iekšējo tirgu, jāpanāk investīciju palielināšana jaunajām tehnoloģijām sabiedriskajās raidorganizācijās, kā arī iespējamām subsīdijām patērētājiem dekoderu iegādei un apraides tīklu izveidei vietās, kur nav uztveramības.

Joprojām nozīmīga ir Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas nacionālo vērtību - arhīvu saglabāšana un papildināšana, atbilstoši 1999.gadā apstiprinātajiem „Audiovizuālo dokumentu glabāšanas noteikumiem”.

Latvijas Televīzija

Latvijas Televīzija 2004.gadā atkal piedzīvoja ģenerāldirektora maiņu. Tik biežas vadības maiņas nenāk par labu raidorganizācijas pēctecīgai funkcionēšanai. Tomēr, ja būs griba stiprināt iekšējo identitāti, nodrošināt stabilu radošo un tehnisko darbību un spēja atjaunot sabiedrības uzticēšanos, piedāvājot vērtīgu alternatīvu programmu, atšķirīgu no komercmedijiem, tad var cerēt, ka, pildot sabiedrisko misiju, tiks piesaistīta arī pietiekami plaša auditorija. Svarīgākais aspekts ir tehnoloģiskās un saturiskās attīstības stratēģijas plānošana, ko vēl sarežģītāku dara iecerētā Latvijas Televīzijas ēkas būvniecības un finansēšanas kārtības likuma pieņemšana. Nacionālā radio un televīzijas padome, Ministru Kabineta apstiprinātās Uzraudzības padomes sastāvā, veic darbības, atbilstoši šim likumam.

Nepieciešams:

- apstiprināt Latvijas Televīzijas jaunajā ēkā iebūvējamo tehnoloģiju koncepciju, norādot tajā atspoguļojamo saturu un galvenos virzienus;
- izvēlēties zemes gabalu jaunās ēkas būvniecībai;
- ja Zaķusalas krastmalas 3 nekustāmā īpašuma izsolē iegūtie finanšu līdzekļi nepārsniedz Valsts akciju sabiedrības „Valsts nekustāmie īpašumi” izdevumus, kas saistīti ar jaunās televīzijas ēkas projektēšanu un būvniecību, sagatavot budžeta pieprasījumu šo izdevumu segšanai;

Prioritātes

1. Raidījumu kvalitātes uzlabošana, iesaistot plānošanas, apspriešanas un veidošanas procesā Latvijas Televīzijas labākos radošos un tehniskos darbiniekus ar lielu profesionālo pieredzi, ņemot vērā viņu ieteikumus.
2. Darbinieku apmācību organizēšana un jaunu televīzijas speciālistu piesaiste.
3. Normatīvās bāzes izstrāde – statusa definēšana un apstiprināšana.
4. Jaunā Latvijas Televīzijas kompleksa celtniecība.
5. Jaunu TV programmu izplatīšanas veidu izmantošana;
6. Gatavošanās digitālās apraides nodrošināšanai programmu producēšanā.

Programma

Lai izpildītu Nacionālā pasūtījuma prasības, Latvijas Televīzija ir saglabājama kā vienots un nedalāms divu kanālu kopums.

LTV 1 domāta plašai auditorijai dažādās vecuma un interešu grupās.

Programmas saturā - informatīvi analītiskie, kultūrizglītojošie un izklaidējošie raidījumi:

- ziņas (t.sk. specifiski Ziņu dienesta veidoti izlaidumi īpašās dienās un gadījumos);
- valsts politisko, ekonomisko un sociālo jautājumu spektrs, pastiprinot sabiedrības informētību, atklājot problēmu būtību, analizējot cēloņus un sekas, vienlaikus ceļot iedzīvotāju pašapziņu un lepnumu par Latvijas valsti; rūpēties par sabiedrības integrāciju un integrāciju cilvēkiem ar īpašām vajadzībām;
- kultūra, izglītība, izklaide (t.sk. raidījumi bērniem, pusaudžiem un reliģiskie raidījumi), investējot nākotnes paaudžu izaugsmē, piesaistot skatītāju uzmanību garīgo un morālo vērtību jautājumiem, uzsverot ģimenes lomu un bērnu aizsardzību;
- pašmāju un ārzemju augstvērtīgas dokumentālās un mākslas filmas;
- dažādu žanru mūzika;
- visi valstiski svarīgie pasākumi (svētku un atceres dienas, Dziesmu un deju svētki u.tml.).

LTV 1 mērķis – paplašināt auditoriju, īpaši uzrunājot ekonomiski aktīvo skatītāju daļu, kā arī bērnus un jauniešus, būt operatīviem programmu veidošanā atbilstoši mūsdienu straujajai tehnoloģiju attīstībai un jauniem komunikāciju aspektiem, kļūstot par konkurētspējīgu televīzijas kanālu Latvijas tirgū. Lai to sasniegtu – izstrādāt ilgtermiņa marketinga stratēģiju.

Ņemot vērā Lisabonas stratēģijas pamatmērķi par konkurētspējīgāku Eiropu, domājot par Latvijas pozīcijām izglītības līmeņa paaugstināšanā, īpaši svešvalodu apgūšanā, konceptuāli pieļaut iespēju, ka filmas un atsevišķi augstvērtīgi raidījumi tiktu rādīti oriģinālvalodā ar latviešu valodas subtitriem. Šo lēmumu iestrādāt topošajā likumdošanā.

LTV 7 tēmu prioritātes ir:

- sports (t.sk. augsta ranga tiešraides – Olimpiādes, Pasaules kausu izcīņas u.c.);
- ziņas (krievu un citās valodās);
- sabiedrības etniskās un sociālās integrācijas tēmas;
- raidījumi jauniešiem;
- plašai auditorijai paredzētas populārzinātniskās un mākslas filmas;

LTV 7 mērķis – piedāvāt Eiropas un starptautiskajiem standartiem saturiski un vizuāli atbilstošu programmu, kas ir kvalitatīvi izstrādāta un orientēta uz konkrētām skatītāju grupām. Būtiskākā šo grupu iezīme ir to vēlēšanās redzēt sevi kā aktīvu un patriotisku Latvijas daļu, vienlaikus būt informētiem par globālām tendencēm un attīstību. LTV 7 pamatuzdevums – atrast iespēju uzrunāt šo skatītāju grupu, kurai pašlaik nav piemērota televīzijas kanāla ar augstvērtīgu programmu nodrošinājumu.

Latvijas Radio

Latvijas radio joprojām spējis saglabāt līdera pozīcijas teritorijas aptveramības, klausītāju skaita un sabiedrības uzticēšanās līmeņa vērtējumos un ir laba komanda, kas spējīga nodrošināt labus rezultātus arī nākotnē.

Lai pildītu uzticēto sabiedrisko misiju turpmākajos trijos gados, Latvijas Radio īpaši akcentējis programmatisko dokumentu – Lisabonas stratēģijas, kā arī mūsu valsts nostādnēs konverģencē, konkurētspējā, izglītībā, sadarbībā un citos aspektos.

Galvenais mērķis – informētas, izglītotas, savu identitāti apliecināšas sabiedrības stiprināšana.

Prioritātes

1. Nodrošināt vismaz divu programmu dzirdamību visā valsts teritorijā.
2. Palielināt auditorijas lielumu.
3. Rūpēties par oriģinālo materiālu apjoma pieaugumu.
4. Nodrošināt informācijas sniegšanā augstu uzticamības statusu.
5. Sākt Eiropā pieņemto kvalitātes standartu ieviešanu.
6. Paplašināt mācību centra darbības virzienus un apjomu.
7. Iegādāt un izveidot komplekso mobilo studiju.

Programma

Pamatuzdevums - raidījumu kvalitāte kā profesionalitātes standarts Latvijas Radio darbībai.

Latvijas Radio 1 - Latvijas un pasaules ziņas (vietējās ziņas procentuāli veido ziņu izlaidumu lielāko daļu), mūsu valsts politiskās, ekonomiskās, sociālās un kultūras dzīves atspoguļojums, īpaši akcentējot ģimenes lomu un bērnu aizsardzības jautājumus, kā arī integrāciju cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, literatūra un raidlugas, reliģiskās pārraides, raidījumi bērniem un jauniešiem, folkloras un humora cikli, mūzika.

Mērķis – palielināt auditorijas pieaugumu, pārskatot un analizējot saturu. Ieviest speciālu raidījumu ārzemēs strādājošiem Latvijas iedzīvotājiem.

Latvijas Radio 2 - latviešu populārās mūzikas kanāls ar koncentrētām ziņām.

Mērķis – uzlabot programmas kvalitāti, attīstīt sadarbību ar izdevniecībām, neatkarīgajiem mūzikas izdevējiem, ar novadu mūziķiem, palielināt reģionālo ziņu īpatsvaru, aktīvi izmantot Interneta iespējas.

Latvijas Radio 3 („Klasika”) – vienīgā nopietnās mūzikas raidstacija Latvijā. Raida latviešu klasisko oriģinālmūziku, latviešu mūzikas ieskaņojumus no Latvijas Radio fonotēkas arhīva, kā arī jaunākos ierakstus. Dalība Eiropas raidorganizāciju apvienībā (EBU) ļauj „Klasikai” gan saņemt koncertu ierakstus un izmantot tiešraides, gan arī piedāvāt mūsu mūziķu sniegumu pasaulei.

Mērķis – palielināt auditorijas pieaugumu, pārskatot un analizējot formāta atraktīvāku izmantošanu.

Latvijas Radio 4 („Doma laukums”) – integrācijas programma krievu un citu Latvijā dzīvojošo tautību valodā. Informācija un analīze par mūsu valsts politisko, ekonomisko, sociālo un kultūras dzīvi, mūziku un jaunatnes problēmām. Ziņas no Latvijas reģioniem.

Mērķis – pievērst uzmanību žanru daudzveidības izkopšanai un, pētot auditorijas klausīšanās paradumus, nostiprināt atgriezenisko saikni, paplašinot uztveramību.

Latvijas radio 5 - nekomerciāls studentu radio NABA un Saeimas plenārsēžu kanāls.

Mērķis – tehniskās un programmu kvalitātes uzlabošana.

KOMERCIĀLĀS RAIDORGANIZĀCIJAS

No 1996.gada līdz pat šim brīdim raidorganizāciju skaita dinamika ir bijusi izteikti vienmērīga, bez īpašiem kāpumiem vai kritumiem. 2005.gadā Latvijā darbojās trīsdesmit viens komerciālais radio un divdesmit piecas televīzijas.

Abas nacionālās televīzijas a/s „Latvijas Neatkarīgā Televīzija” (LNT) un SIA „TV 3 Latvija” (TV 3) ir Latvijas tirgus līderes. LNT 2005.gadā uzsākusi desmito sezonu. Telekompānija ieņēmusi stabilu vietu elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu vidū, ko arī apliecina sabiedrības novērtējums. LNT, domājot par saviem skatītājiem, vienmēr ievieš ko interesantu. Piemēram, pozitīvi vērtējams jaunais rīta informatīvais izlaidums „900 sekundes”. Arī TV 3 aizvien uzlabo un pilnveido gan oriģinālos raidījumus, gan informatīvo „Bez tabu laiks”, gan izklaides raidījumus. Bez tam jāuzteic šīs telekompānijas atbildīgā attieksme pret likumu.

Radio jomā vadošais joprojām ir Latvijas Radio, bet trīs nacionālās komerciālās raidorganizācijas a/s „Radio SWH” (Radio SWH), SIA „Vārds & Co” (Latvijas Kristīgais radio) un SIA „Star FM” (Star FM) seko tūlīt pēc tam. Arī Radio SWH strādā jau desmito gadu un ir stabils komercradio tirgus līderis. Klausītāji iecienījuši šīs raidstacijas rīta bloku. Tāpat Latvijas Kristīgais radio un Star FM daudz darījuši, lai padarītu savus raidījumus atraktīvākus.

Plašai auditorijai visā Latvijā pazīstamas arī četras reģionālās televīzijas, kas veido ziņu sižetus Latvijas Televīzijai. Pārējās - reģionālās un vietējās komerciālās televīzijas un radio ieņem zināmas nišas un ir vairāk vai mazāk populāras katra savā apraides zonā.

Latvijas raidorganizāciju asociācija.

Ņemot vērā Latvijas teritoriju un nelielo iedzīvotāju skaitu, elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu tirgus ir visai piesātināts, tāpēc saprotamas ir esošo raidorganizāciju bažas par jauniem dalībniekiem, kas vēl varētu ienākt šajā jomā. Tajā pašā laikā daudzas frekvences vēl joprojām ir brīvas, un nebūtu pareizi šo Latvijas nacionālā resursa daļu iesaldēt. Arī tirgus prasa atvērtu konkurences iespēju. Pāreja uz ciparu apraidi šo iespēju vēl daudzkārt pavairo. Bez tam sabiedrībai vienmēr būs tiesības uz dažādām, atsevišķu mērķa grupu, profesiju (piem., mediķu, skolotāju u.tml.) vai saturisko interešu (piem., sporta cienītāju, kolekcionāru u.tml.) raidstacijām. Pilnīgi noteikti ir skaidrs, ka ar laiku būs jauni elektroniskie sabiedrības saziņas līdzekļi, kas raidīs minoritāšu valodās, jo 2003.gada 5. jūnijā ar Satversmes tiesas spriedumu likuma norma, kas ierobežo svešvalodu lietošanu komerciālo raidorganizāciju programmās, atzīta par spēkā neesošu.

Latvijas raidorganizāciju asociācijas pārmetums, ka iespējamie jaunie dalībnieki vēlas dibināt jaunus radio tikai tādēļ, lai manipulētu priekšvēlēšanu laikā, ir tikai pieņēmums bez pamatotas motivācijas. Drīzāk šis uztraukums rodas tāpēc, ka esošajiem radio var mazināties peļņa.

Otrs pārmetums Nacionālajam radio un televīzijas padomei par interešu konfliktu attiecībā uz to, ka tā ir gan komerciālo raidorganizāciju pārraudzītāja, gan vienlaikus arī sabiedriskās apraides – Latvijas Radio un Latvijas Televīzijas kapitāla daļu turētāja, cerams, drīzumā tiks novērsts, kad pieņems jauno likumprojektu par sabiedrisko raidorganizāciju uzraudzības kārtību.

Un treškārt, tā ir komerciālo raidorganizāciju nepatika pret Nacionālās radio un televīzijas padomes kontroles funkcijām. Taču nav nekāda pamata domāt, ka cita uzraudzības institūcija neveiks pārbaudes. Doma, ka iespējamais pārkāpumus var reglamentēt ar likumdošanas palīdzību ir saistīta ar zināmu aprēķinu, jo ir taču skaidri zināms, ka neviens likums nav tā veidots, lai tajā varētu paredzēt visu.

Reģionālo un vietējo raidorganizāciju problēmas

Latvijas teritorija ir neliela, taču sabiedrības vajadzības dažādās valsts daļās atšķiras. Vidzeme, Latgale, Zemgale, Kurzeme – tāds ir vēsturiskais teritoriālais sadalījums. Taču katram

novadam ir daudz atšķirību (iedzīvotāji, ģeogrāfiskais un ekonomiskais stāvoklis, reklāmas tirgus u.tml.), un tas ietekmē līdzvērtīgu konkurenci starp elektroniskajiem sabiedrības saziņas līdzekļiem.

Reģionālo un vietējo raidorganizāciju problēmas ir visai cieši saistītas ar lauku rajonu attīstību. Izņemot dažus, lielajām pilsētām, tuvus rajonus un atsevišķu veiksmīgu uzņēmēju atdzīvinātas apdzīvotas vietas, kopumā Latvijas lauku situācija nav tā labākā. Nodarbinātība kļuvusi par galveno sociālo problēmu un izglītība ir atslēga, kas atver durvis. Svarīga nozīme ir sociālās un profesionālās integrācijas metodēm. Lauku rajonu konkurētspēja būs atkarīga no radošu nodarbinātības formu daudzveidošanas. Tikai tā varēs apstādināt masveida izceļošanu no laukiem.

Tiekoties ar reģionālo, vietējo radio un televīziju pārstāvjiem, pārrunājot realizētos projektus, kā arī spriežot par jauniem plāniem, minētās problēmas ir tās, ar kurām šīs raidorganizācijas saskaras ik dienu. Tāpēc jācenšas maksimāli uzlabot lauku ļaužu iespēju saņemt vietējo informāciju nepastarpināti. Arī pašu veidotie raidījumi par lokālām tēmām, ar pozitīviem piemēriem parādot jaunas iespējas gan nodarbinātībai, gan izglītībai ir ļoti veicināmi. Tāpat svarīgi runāt par kultūras jautājumiem, par cieņu pret apkārtējo vidi, dabas resursiem un ainavas saglabāšanu.

Uzdevumi reģionālo un vietējo raidorganizāciju jomā:

1. Valdības līmenī risināt jautājums par zināmām valsts investīcijām reģionālo raidorganizāciju attīstībai. Sevišķi tas attiecas uz līdzekļiem jaunām tehnoloģijām, autoratlīdzībai un arhīvu saglabāšanai.
2. Veicināt raidorganizāciju savstarpēju sadarbību un kooperēšanos kā nozīmīgu faktoru to turpmākajā attīstībā.
3. Sakārtot līgumiskās attiecības ar vietējām pašvaldībām, lai nodrošinātu politisko un finanšu neatkarību.
4. Saglabāt arhīvu materiālus kā nozīmīgus vēstures dokumentētājus.
5. Ņemt vērā iespējas Eiropas Savienības fondu līdzekļu apgūvē, iesaistoties pastarpināti vai kā līdzautoriem.

Nacionālā radio un televīzijas padome kā sabiedrības interešu pārstāvis:

- daudz konkrētāk precīzēs terminu „nacionālais tīkls” un noteiks atbilstošākas dalības maksas par apraides atļaujas saņemšanu;
- pievērsīs lielāku uzmanību tam, vai raidorganizācijas veic savu darbību, saskaņā ar vispārējo programmas koncepciju;
- kontrolēs, lai nenotiktu neatļauta citu valstu programmu retranslācija;
- vienlaikus uzraudzīs, lai televīzijas raidorganizācijas, veidojot raidījumus, ievērotu nepieciešamos standartus cilvēka cieņas un personīgās dzīves neaizskaramībā, bērnu un pusaudžu aizsardzībā. Tāpēc raidlaika ierobežojums šajā sakarā saglabājams no 7.00 līdz 23.00; Nacionālā radio un televīzijas padome strādāja Kultūras ministrijas darba grupā pie filmu klasificēšanas noteikumu izstrādes, lai kopīgi ieviestu jaunus standartus raidījumu un filmu objektīvai vērtēšanai;
- izstrādās jaunu apraides atļauju izsniegšanas kārtību; stimulēs programmas izplatīšanu visos tehniski iespējamajos un ekonomiski izdevīgos veidos, kas nav pretrunā ar starptautiskajos tiesību aktos iestrādātajām normām, un dos priekšroku tādu programmu izplatīšanai, kas veidotas latviešu valodā;
- valsts teritorijā pieejamo frekvenču/raidkanālu izmantošanā sludinās konkursus (īpaši lieljaudas īsviļņu un vidējā diapazona radio);
- lai veicinātu godīgu konkurenci elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu tirgū, izvērtēs apstākļus attiecīgajā reģionā, prioritāri ņemot vērā sabiedrības vajadzības;
- atbalstot valsts uzsākto reģionālo reformu, veicinās vietējo komerciālo radio un televīziju reģionalizāciju, saglabājot katras konkrētās vietas aktualitātes; tas veidotu vienotu reklāmas tirgus piedāvājumu;
- likuma ietvaros sekos latviešu valodas lietošanai raidorganizāciju programmās;

- ne tikai Latvijas Televīzijā, bet arī komerciālajās televīzijās pamazām stimulēs filmu rādīšanu oriģinālvalodās ar subtitriem latviešu valodā; šo normu iestrādā likumdošanā;
- sekmēs neatkarīgo producentu darbības paplašināšanu;
- stimulēs komerciālo raidorganizāciju iesaistīšanu Nacionālā pasūtījuma izpildē Latvijas likumdošanā paredzētajos apmēros;
- veicinās Eiropas Savienības valstīs veidotu programmu izplatīšanu;
- palīdzēs raidorganizāciju darbinieku izglītošanas un profesionālās meistarības paaugstināšanā;

NEKOMERCIĀLĀS RAIDORGANIZĀCIJAS

Nacionālā radio un televīzijas padome turpinās atbalstīt nelielu vietējo radio veidošanu, kam nav peļņas veidošanas nolūka un to programmas paredzētas vietējai sabiedrības daļai, kurai ir viena vai vairākas kopīgas intereses – skolu audzēkņi, studenti, veselības iestāžu pacienti, u.tml. Mūsdienās šādas raidstacijas ir neatņemama apraides ainavas sastāvdaļa. Arī pasaules prakse rāda, ka tās ir veiksmīgs līdzeklis pilsoniskās sabiedrības veidošanas procesā. Rada kopības izjūtu, veicina sabiedrības integrāciju, kā arī dod vērtīgu iespēju iegūt zināšanas un profesionālas iemaņas elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu jomā.

Nesen veiksmīgi uzsāka darbu Valkas ģimnāzijas radio. Taču nepieciešams sakārtot šīs jomas statusu, izstrādājot tiesiskos aktus raidorganizāciju licencēšanai. Topošajā Radio un televīzijas likumā tās būtu definējamas kā nekomerciālas vietējās radio raidorganizācijas.

Padome rūpīgi sekos tendencēm Eiropas audiovizuālās politikas attīstībā un piemēros informācijas sabiedrības iegūto labāko praksi Latvijas apstākļiem un vajadzībām.

KABEĻTELEVĪZIJA

Līdz 2005.gada 1.decembrim Latvijas kabeļtelevīzijas darbībai saņemtas trīsdesmit astoņas speciālās atļaujas (licences). Kopumā mūsu valstī televīzijas programmu pakalpojumus caur elektronisko sakaru kabeļu tīkliem saņem aptuveni 400 000 mājsaimniecību. Precīzu datu nav, jo televīzijas uztveršanas kolektīvās sistēmas un privātie elektronisko sakaru tīkli netiek reģistrēti.

Ekspluatācijā esošie kabeļtelevīziju tīkli ir ļoti atšķirīgi kā pēc tehniskajām iespējām, tā pēc retranslējamo programmu skaita, kas svārstās no divām līdz aptuveni sešdesmit. Vērtējot pakešu saturu, redzams, ka liels ir tādu retranslējamo programmu īpatsvars, kuras nav veidotas Eiropas konvencijas par pārrobežu televīziju dalībvalstīs.

Kas attiecas uz izplatību, tad kabeļtelevīziju tīkli nav attīstīti pat daudzviet pilsētās, nemaz jau nerunājot par lauku viensētām. Taču kabeļtelevīzijas tīklos strauji attīstās citi elektronisko sakaru pakalpojumi – piekļuve Internetam, datu pārraide un telefonija. SIA „Baltcom TV” uzsākusi programmu izplatīšanu digitālajā formātā DVB –T standartā, un vairāki citi kabeļoperatori sagatavojuši tīklus ciparu televīzijas pakalpojumu sniegšanai.

Vienlaikus pašreizējo kabeļtelevīzijas abonētu struktūrā liels īpatsvars ir maznodrošinātie iedzīvotāji, kuri izvēlas pakalpojumu par minimālo cenu, tāpēc turpmākajos gados nāksies saglabāt minimālās programmu paketes raidīšanu arī analogā formā.

Turpmāko trīs gadu laikā Nacionālā radio un televīzijas padome, uzraugot un veicinot kabeļtelevīziju attīstību:

- saskaņos topošā Radio un televīzijas likuma normas ar likumu „Par telekomunikācijām” un ar Eiropas konvenciju par pārrobežu televīziju;
- pilnveidos apraides atļauju izsniegšanas kārtību;

- pastiprinās retranslējamo programmu autortiesību un blakustiesību ievērošanu;
- respektējot namīpašnieku tiesības, centīsies panākt kompromisu saistībā ar iedzīvotāju tiesībām saņemt kabeļtelevīziju pakalpojumus;

SATELĪTTELEVĪZIJA

Programmas (programmu paketes), kas tiek izplatītas no satelītiem, Latvijas skatītājiem pieejamas jau daudzus gadus. Satelīttelevīzijas (DVB – S) dinamiskas attīstības rezultātā mūsu valsts teritorijā darbojas NORDIC SATELLITE AB (NSAB) zemes raidošā stacija, kas izmanto pavadoņa „Siriuss 3” kapacitāti. Sabiedrība „VIASAT” piedāvā auditorijai Latvijā trīsdesmit trīs programmu paketi, ko var uztvert ar antenu, kuras diametrs, faktiski, nepārsniedz 60 cm. Satelīttelevīzijas servisu izmaksu samazināšanās rezultātā arī nelielas teritorijas aptveršana kļūst ekonomiski pamatota.

Nacionālā radio un televīzijas padome veicinās pārrobežu TV dibināšanu Latvijā.

SECINĀJUMI

1. „Latvijas elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu attīstības nacionālās koncepcijas 2006. – 2008.gadam” mērķi ir maksimāli konkretizēti un iespējami īsi definēti, taču vienlaicīgi ļoti ietilpīgi darba apjoma ziņā.
2. Tā kā koncepcijas jēdziens nozīmē vispārīgo ieceri un uzskatus par parādībām, tad plānotajos uzdevumos redzams, ka, iespējams, ne visu izdosies paveikt šai koncepcijai atvēlētajā laikā, taču tas nenozīmē, ka par to nevajadzētu domāt. Daudzi darbi ir jāaizsāk un jāparedz jau tagad, turpinot tos veikt, ja tas nepieciešams, arī pēc trim gadiem.
3. Bez tam, katru gadu jāpārskata koncepcijas mērķi un uzdevumi, paredzot iespēju aktuālu problēmu dēļ ieviest izmaiņas un papildinājumus.
4. Galvenais šīs koncepcijas mērķis ir sabiedrības interešu pārstāvēšana.
5. Ļoti svarīgs veicamais darbs ir Sabiedrisko raidorganizāciju un Radio un televīzijas jauno likumu ātrāka izstrādāšana un pieņemšana.
6. Jāizstrādā jauna apraides atļauju izsniegšanas kārtība.
7. Lai nākotnē būtu vieglāk strādāt, nepieciešams elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu stratēģiskais ilgtermiņa plāns vismaz desmit gadiem. Nacionālā radio un televīzijas padome ir gatava uzņemties organizēt darba grupu, vēl pirms Radio un televīzijas likuma pieņemšanas, kurā būtu jāpiedalās ne tikai raidorganizāciju pārstāvjiem, bet arī Raidorganizāciju asociācijas, Saeimas, valdības, iesaistīto ministriju, Latvijas Valsts radio un televīzijas centra, reģionu raidorganizāciju pārstāvjiem un citiem dalībniekiem, lai plānotu elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu darbības saturiskos (t.sk. profesionālo standartu un vienota Ētikas kodeksa izstrādi), finansiālos un tehnoloģiskos jautājumus .

TERMINI un SAĪSINĀJUMI

Elektroniskie sabiedrības saziņas līdzekļi - radio, televīzija, kabeļtelevīzija, kabeļradio (radiotranslācija), satelītradio, satelīttelevīzija un citas apraides sistēmas.

Kanāls – televīzijas programmu izplatīšanai starptautiskajos standartos noteikta elektromagnētiskā lauka svārstību frekvenču josla.

DVB-T – (Digital video broadcasting – terrestrial) – zemes televīzijas ciparu apraides standarts.

DVB-S – (Digital video broadcasting – satellite) – satelīta televīzijas ciparu apraides standarts.

DVB-C - (Digital video broadcasting – cable) - kabeļu televīzijas ciparu apraides standarts.

DAB – (Digital Audio Broadcasting) – radio ciparu apraides standarts.

DRM – (Digital Radio Mondiale) – vēl viens radio ciparu apraides standarts.

EPG – elektroniskais programmu gids.

Koncepcijas tapšanā izmantotie avoti

1. Radio un televīzijas likums.
2. Likums „Elektronisko sakaru likums” (28.10.2004.)
3. Satversmes tiesas spriedums par valodas ierobežojumu komerciālajām raidorganizācijām neatbilstību Satversmei.
4. Latvijas Republikas elektronisko sakaru nozare politikas pamatnostādnes 2004. – 2008. gadam (09.03.2004)
5. Latvijas Republikas elektronisko sakaru nozare politikas pamatnostādņu 2004. – 2008. gadam īstenošanas programma (19.04.2005.)
6. Nacionālās radio un televīzijas padomes izstrādātās Elektronisko sabiedrības saziņas līdzekļu attīstības nacionālās koncepcijas darbībai līdz 2005. gadam.
7. Koncepcija virszemes ciparu televīzijas (DVB-T) ieviešanai Latvijā (Nacionālā radio un televīzijas padomes 2004. gada 16. septembra sēdes lēmums Nr. 126)
8. Eiropas Cilvēktiesību konvencija.
9. Brisele, 2005-Eiropas kopienu koncesija. Komisijas paziņojums Padomei, Eiropas Parlamentam, Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai i2010-Eiropas informācijas sabiedrība izaugsmei un nodarbinātībai. Brisele, 2005.1.6.
10. Atvērtās sabiedrības institūta ziņojums „Televīzija Eiropā: likumdošana, politika un neatkarība”. 2005.
11. Ččestera, 1997 – Daudzpusējā koordinācijas vienošanās par tehniskajiem kritērijiem, koordinācijas principiem un procedūru zemes ciparu televīzijas (DVB-T) ieviešanai. Ččestera, 1997. gads.
12. Būtiskākās izmaiņas raidorganizāciju nozarē, uzsākot programmu raidīšanu ciparu formātos. A. Garkājis, referāts, Baltijas jūras reģiona komunikāciju forums. Rīgā, 2004. gada 20. – 21. septembrī.
13. I. Jakovļeva. Piecu gadu laikā arī Eiropā varētu ienākt jaunākās paaudzes televīzija. LETA, 2005,13,03.
14. Can the Market Deliver?: Funding Public Service Television in the Digital Age, John Libbey Publishing, Box 276, Eastleigh SO50 5YS, UK
15. Starptautiskā komunikāciju institūta rīkotā Starptautiskā regulatoru foruma materiāli, Londona 08.- 09. oktobris 2005.
16. S.Martišūnes pētījums „Valodas lietojums Latvijas elektroniskajos medijos: likumdošana un prakse”;
17. A. Vītols. Digitālā televīzija – progresa zīme. „Sakaru Pasaule” 2004,3,28-33

